

ности». Участниками этого кружка (кроме, разумеется, самих организаторов) были студенты Коссович, Макса, Белецкий [2, 388–390].

Тадеуш Лада-Заблоцкий (Фадей Заблоцкий) (1811–1847) – поэт, переводчик, публицист. Окончил Витебскую гимназию, в 1831 году был зачислен казеннокоштным студентом словесного отделения Московского университета. В июне 1833 года Заблоцкого по политическим мотивам арестовали и исключили из университета.

Каэтан Андреевич Коссович (1815–1883) учился в гимназии города Витебска. После учебы в Московском университете внес значительный вклад в изучение санскритского языка, важное место в научном наследии ученого занимают фундаментальные труды в области иранистики и гебраистики.

Людвиг (Людвик) Матвеевич Макса (1816 – после 1854). Окончил университет в 1835 году. Работал младшим учителем в Драгичинском дворянском уездном училище, в 1848–1853 гг. служил учителем русского языка в гимназии города Гродно [2, 430].

Александр Павлович Белецкий (1815 – после 1841), окончив в 1835 году университет, служил в Минске [1, 610]. К.С. Аксаков, вспоминая свое студенческое время (1832–1835 годы), писал: *Белецкий был человек очень образованный и умный, с глубоким сосредоточенным жаром, читавший с восторгом Мицкевича* [1, 122].

Ивану Савиничу не удалось закончить университет. В 1835 году наш земляк покинул это учебное заведение. Официально – по собственному желанию. Хотя более вероятная причина отчисления кроется в том, что власти узнали об участии молодого человека в организации «тайного польского студенческого кружка», о его дружбе с Т. Ладой-Заблоцким и В.Г. Белинским.

Впоследствии Иван Савинич, был профессором русского языка в Варшавской главной школе, писал статьи о Беларуси (например, о кривичах и Полоцке) для различных польских энциклопедических изданий [3, 26], много работал над популяризацией польской литературы в России и русской словесности в Польше.

Заключение. В научной литературе достаточно подробно изучен и описан период жизни Ивана Савинича, связанный с его пребыванием в стенах Московского университета (до 1835 года). Последующие годы Ивана (Яна) Савинича освещены менее основательно, носят общий характер, хотя, вне всякого сомнения, изучение дальнейшей биографии и творческого наследия этого талантливого представителя Витебщины заслуживает внимания со стороны лингвистов, литературоведов, историков и краеведов.

Список литературы

1. Белинский В.Г. в воспоминаниях современников / Вступит. статья К.Н. Тюнькина. – М., 1977. – 733 с.
2. Поляков, М. Студенческие годы Белинского / М. Поляков // Литературное наследство. Т.56(кн.2). –М., 1950. – С. 356– 394, 422 – 436.
3. Киселев, Г. Разыскивается классик: ист.- лит. диалогия / Г.В. Киселев. – Минск, 1989. – 416 с.
4. Энциклапедыя гісторыі Беларусі: у 6 т. Т. 6. Кн. 2. – Минск: БелЭн., 2003. – С. 181.

АРНІТАЛАГІЧНЫЯ НАМІНАЦЫІ Ў АЙКАНІМІІ ВІЦЕБШЧЫНЫ

Т.А. Грачыха
Віцебск, ВДУ імя П.М. Машэрава

Праблемы тапанімікі, у тым ліку і айканіміі, у сучаснай лінгвістыцы з’яўляюцца актуальнымі і шырока даследуюцца. Недастаткова вывучанымі ў беларускім мовазнаўстве з’яўляюцца рэгіянальныя ўласныя назвы населеных пунктаў, суадносныя з найменнямі прадстаўнікоў жывёльнага свету. Мэта нашай працы – вызначыць спецыфіку намінацый вёсак Віцебскай вобласці, утвораных на аснове арніталагічных намінацый.

Матэрыял і метады. Крыніцай для даследавання моўных асаблівасцей населеных пунктаў з кампанентам назваў птушак паслужылі тапанімічныя і лінгвістычныя даведнікі, на аснове якіх быў сабраны і прааналізаваны айканімічны матэрыял [1, 2, 3]. Метады даследавання – апісальныя і параўнальна-супастаўляльныя.

Вынікі і іх абмеркаванне. Тып айканімаў, у аснову якіх пакладзены арніталагічныя намінацыі, пашыраны на тэрыторыі Віцебшчыны, што звязана з багаццем прыроды і фаўны гэтага рэгіёна. Сярод назваў населеных пунктаў, суадносных з арнітонімамі, вылучаюцца дзве падгрупы: 1) айконімы, суадносныя з найменнямі дзікіх птушак: *Дразды, Сакалова, Арлова;* 2) айконімы, суадносныя з найменнямі свойскіх птушак: *Петухі, Гусакова.*

У айканімічнай сістэме Віцебшчыны найменні, суадносныя з назвамі арнітафаўны, складаюць каля 80 адзінак. Сярод іх пашыранымі з’яўляюцца намінацыі, якія паходзяць ад назваў дзікіх птушак. Найбольш распаўсюджанымі на Віцебшчыне з’яўляюцца айконімы, суадносныя з лексемай *сокал і варона*. Намі зафіксавана 9 назваў, звязаных з апелятывам *сокал*: *Сакалы, Сакалоўка, Сокалава, Сакольнікі, Сакалова, Сакалішкі, Сакалянка, Старое Саколiна, Новае Саколiна*. Засведчана 9 айконімаў, суадносных з лексемай *варона*: *Вараны, Вараноўка, Варанова, Варонiна, Вароны, Варонiчы, Вароны I, II, Воранава, Вараноўшчына*. Адзначаны айконімы, утвораныя ад апелятыва *сарока*: *Сарокі I, II, Сарочына, Сарокiна I, II, III*. Як вядома, фаўністычны кампанент часта прысутнічае ў фразеалагізмах і парэміях, у якіх чалавека трапна параўноўваюць з прадстаўніком жывёльнага свету на аснове падабенства рыс характару, знешняга выгляду, паводзін: *відаць сокала па палёце; варон лавіць; варона загуменная; сарока на хвасце прынесла і iнш*. Чалавек атрымліваў мянушку, звязаную з адпаведным прадстаўніком фаўны, якая магла быць пакладзена ў аснову назвы пэўнага населенага пункта. Прыведзеныя вышэй айконімы могуць паходзіць ад мянушак першых жыхароў, якія мелі рысы, уласцівыя гэтым птушкам. Але, магчыма, дадзеныя айконімы ўзніклі ад назвы таго месца, дзе збіралася вялікая колькасць гэтых відаў арнітафаўны.

Адзначаюцца на Віцебшчыне айконімы, суадносныя з лексемай *арол*: *Арлова, Арляны, Арлоўка, Арловічы*. У. Юрэвіч лічыць, што прыведзеныя айконімы паходзяць “ад назвы птушкі арол, з магутнасцю, дужасцю якой параўноўвалі чалавека і давалі яму такую мянушку, каб засцерагчы яго ад розных замахаў на жыццё. Мянуска Арол стала прозвішчам, а сям’ю чалавека ўжо называлі Арловы” [3, 135].

У сабраным намі фактычным матэрыяле прысутнічаюць айконімы, суадносныя з лексемай *голуб*: *Галубова, Галубава, Голубы, Голубічы, Голубаўшчына*. На думку У. Юрэвіча, у аснове прыведзеных айконімаў ляжаць “мянушкі, утвораныя ад назвы птушкі за ціхмяны, мірны характар носьбіта” [3, 152].

Усім вядома такая птушка, як салавей. З лексемай *салавей* з’яўляюцца суадноснымі наступныя айконімы: *Салаўёва, Салаўі, Салаўіха, Салаўёўка*. Хутчэй за ўсё, пасяленні ўзніклі на месцах, дзе вадзіліся салаўі. Такую мянушку мог атрымаць чалавек за тое, што ўмеў прыгожа спяваць.

З лексемай *ластаўка* суадносяцца 4 айконімы: *Ластаўкі, Ластавікі, Ластавічы, Ластавіцкі Абруб*. Верагодна, што падставай для ўтварэння такіх айконімаў стала наяўнасць на пэўнай тэрыторыі вялікай колькасці гнёздаў ластавак.

У айканімічнай сістэме вобласці намі зафіксавана 4 назвы, суадносныя з лексемай *дрозд*: *Дразды, Дроздава, Драздоўшчына, Гуры-Дразды*. Як вядома, дрозд прыгожа спявае. Чалавеку, які ўмеў падрабляцца ў спевах пад дразда, давалі адпаведную мянушку, якая потым стала прозвішчам [3, 156]. Айконім *Гуры-Дразды* паходзіць ад назвы ўзвышша, дзе сяліліся гэтыя птушкі, паколькі слова гура ў перакладзе з польскай мовы – гара [3, 153].

Бытуюць у вобласці айконімы, утвораныя ад лексемы *журавель*: *Жураўлёва, Жураўлі, Жураўнёва*. З вобразам жураўля ў народзе звязваюцца ўяўленні аб шчасці, удачы, шанцаванні. Хутчэй за ўсё, прыведзеныя айконімы ўтварыліся ад назваў тых месцаў, дзе сяліліся жураўлі.

Побач з чалавекам селіцца такая птушка, як *шпак*. З дадзенай лексемай суадносныя наступныя айконімы: *Шпакі, Шпакава, Шпакоўшчына*. На нашу думку, вялікая колькасць гнёздаў шпакоў на тым месцы, дзе пачынала будавацца вёска, стала прычынай ўтварэння прыведзеных айконімаў. Ад рускага адпаведніка *скворец* паходзяць назвы вёсак *Скварцова, Скварцішкі*.

На Віцебшчыне сутрэліся айконімы *Дзятлы, Дзятлава*, суадносныя з лексемай *дзяцел*. Дзяцел мае моцную дзюбу, учэпістыя кіпцюры, гняздо робіць у дупле, якое сам выдзёўбае. Як лічыць В. Жучкевіч, прыведзеныя вышэй айконімы ўтвораны ад назвы птушкі дзяцел [1, 115].

У Віцебскай вобласці засведчана дзве назвы, звязаныя з лексемай *верабей*: *Вераб’ёва, Вераб’і*. Вёска магла атрымаць такую назву з-за вялікай колькасці вераб’ёў у вёсцы або ад прозвішча першага пасяленца, які меў мянушку Верабей.

На нашай тэрыторыі зафіксавана два айконімы, суадносныя з лексемай *каршун*: *Каршунны, Каршункі*. На думку В. Жучкевіча, гэтыя найменні “ўтвораны ад назвы птушкі каршун, ад якой пайшла мянушка Коршук, Каршун, што і стала падставай утварэння дадзеных айконімаў” [1, 17].

Прысутнічаюць на Віцебшчыне айконімы, суадносныя з лексемай *зязюля*: *Зязюля, Зязюліна*. Як вядома, зязюля гнёздаў не робіць, яйкі падкладвае па адным у гнёзды дробных птушак. Мы лічым, што айконімы, суадносныя з лексемай *зязюля*, утвораны ад назвы птушкі.

Хутчэй за ўсё, побач з новым пасяленнем вадзіліся і часта кукавалі зязюлі, што і стала падставай для ўтварэнне прыведзеных айконімаў.

Зафіксаваны і адзінкавыя назвы населеных пунктаў: *Лебедзь, Сініцы, Снегіры*. Прыведзеныя айконімы маглі быць утвораны ад найменняў птушак, што былі распаўсюджаны каля вёсак.

Мікрагрупа айконімаў, суадносных з назвамі свойскіх птушак, прадстаўлена 6 назвамі населеных пунктаў: *Петухі, Петушкі, Петухоўшчына; Гусакі, Гусакова, Гусінцы*. Дадзеныя айконімы ўтварыліся ад мянушак, якія атрымаў чалавек за падабенства з гэтымі птушкамі. Так, “пеўнем” (рус. петух) называюць надзьмутага чалавека, “гусаком” – важнага чалавека.

Заклучэнне. Група айканімічных адзінак, суадносных з назвамі птушак, з’яўляецца пашыранай на Віцебшчыне і складае каля 35% ад агульнай колькасці айконімаў, суадносных з назвамі прадстаўнікоў жывёльнага свету. Намі зафіксавана каля 80 айконімаў, назвы якіх звязаны з найменнямі дзікіх і свойскіх птушак. Найбольш распаўсюджанымі з’яўляюцца назвы населеных пунктаў, суадносныя з найменнямі такіх прадстаўнікоў арнітафаўны, як сокал, варона, сарака, арол, голуб.

Спіс літаратуры

1. Жучкевич, В.А. Краткий топонимический словарь / В.А. Жучкевич. – Минск: Издательство БГУ, 1974. – 448 с.
2. Рапановіч, Я.Н. Слоўнік назваў населеных пунктаў Віцебскай вобласці / рэд. П.П. Шуба. – Минск: навука і тэхніка, 1977. – 504 с.
3. Юрэвіч, У.М. Слова жывое, роднае, гаваркое... / У.М. Юрэвіч. – Минск: Юнацтва, 1992. – 271 с.

ОБУЧЕНИЕ СТУДЕНТОВ НЕЯЗЫКОВОГО ПРОФИЛЯ ПЕРЕВОДУ ТЕКСТОВ ПО СПЕЦИАЛЬНОСТИ

*Л.Д. Грушова, А.В. Бурак
Витебск, ВГУ имени П.М. Машерова*

Введение. Современное общество нуждается в специалистах со знанием иностранного языка, знакомых с реалиями и культурой, как своего, так и другого народа, способных пополнять свои знания в процессе будущей профессиональной деятельности и уметь обмениваться деловой информацией.

Немаловажное значение в этом имеет перевод литературы по специальности, так как только перевод, по мнению ученых Л.В. Щербы, И.А. Грузинской, З.М. Цветковой, в состоянии раскрыть перед учащимися со всей точностью и полнотой (насколько это вообще возможно) то или иное понятие, выраженное словом.

По нашим наблюдениям, перевод оригинальных текстов по специальности представляет для студентов неязыкового профиля наиболее сложный вид работы. Так как, изучая ИЯ в течение двух семестров, большинство из них не в достаточной мере владеют грамматикой, лексикой, нюансами перевода лексических значений отдельных слов, не обладают достаточными страноведческими знаниями, а также основами будущей специальности. Их перевод является, как правило, дословным, не соответствующим литературному переводу, и сам процесс перевода не доставляет студентам творческого удовлетворения. Поэтому актуальным, по нашему мнению, является обучение студентов приемам перевода.

Целью нашего исследования является развитие студентов неязыкового профиля умений и навыков перевода текстов по специальности при подготовке их к профессионально ориентированному общению.

Материал и методы. В ходе исследования нами использовался комплекс методов: *теоретический* (изучение и анализ педагогической и научно-методической литературы по проблеме исследования); обобщение опыта ведущих педагогов и методистов; эмпирический (педагогическое наблюдение, опытное преподавание). Материалом для работы послужили труды И.А. Зимней, К.А. Ганшиной, Р.К. Миньяр-Белоручева, Л.К. Латышева, Э.А. Фехнера, В.Н. Комисарова и других авторов.

Так, ученый-лингвист Э.А. Фехнер рассматривает перевод, прежде всего как средство семантизации, профессор К.А. Ганшина как средство контроля понимания текста. Р.К. Миньяр-Белоручев различает *письменный* перевод с иностранного языка на русский язык и с русского на иностранный текстов, и *устный* последовательный абзацно-фразовый перевод без записи и с элементами записи [1, 25–30].